

Utbildningspolitiskt program

miljöpartiet de gröna



Innehåll:

<u>Utbildningspolitiskt program</u>	<u>2</u>
<u>Inledning</u>	<u>2</u>
<u>Det livslånga lärandet i en föränderlig värld</u>	<u>3</u>
<u>Bildning för alla - folkbildning som en del av en stark demokrati</u>	<u>4</u>
<u>Människan är en kulturell varelse</u>	<u>4</u>
<u>Lärande för hållbar utveckling</u>	<u>5</u>
<u>Frihet och demokrati</u>	<u>5</u>
<u>Jämställdhet och jämlikhet</u>	<u>5</u>
<u>Utbildning som arena för hälsofrämjande och förebyggande arbete</u>	<u>6</u>
<u>Utbildningens digitalisering</u>	<u>7</u>
<u>En jämlik skola för alla</u>	<u>8</u>
<u>Avskaffa marknadsskolan</u>	<u>8</u>
<u>Efter marknadsskolan</u>	<u>9</u>
<u>Gör skillnad på idéburna och vinstutdelande friskolor</u>	<u>10</u>
<u>Utbildningens kvalitet</u>	<u>10</u>
<u>Motverka skolsegregationen</u>	<u>10</u>
<u>Öka statens andel i finansieringen av skolan</u>	<u>11</u>
<u>En bättre arbetsmiljö i skolan för alla</u>	<u>11</u>
<u>En starkare skola med fler lärare</u>	<u>13</u>
<u>Skolledare</u>	<u>13</u>
<u>Förbjud religiösa friskolor</u>	<u>14</u>
<u>Förskolan</u>	<u>15</u>
<u>Grundskolan</u>	<u>16</u>
<u>Kunskap, betyg och bedömning</u>	<u>16</u>
<u>Läromedel</u>	<u>17</u>
<u>Bemannade skolbibliotek för elevernas läslust</u>	<u>18</u>
<u>Elevhälsa</u>	<u>18</u>
<u>Rätt stöd i rätt tid</u>	<u>19</u>
<u>Resursskolor</u>	<u>19</u>
<u>Anpassad skola</u>	<u>20</u>
<u>Skolan ska stimulera till rörelse</u>	<u>20</u>
<u>Frukost och lunch i skolan</u>	<u>21</u>
<u>Skolor i glesbygder och skärgårdar</u>	<u>21</u>
<u>Minoritetsspråk och modersmål</u>	<u>21</u>
<u>Fritidshemmet</u>	<u>22</u>
<u>Gymnasium och komvux</u>	<u>23</u>
<u>Utbildningsutbud</u>	<u>23</u>

<u>Översyn av introduktionsprogrammen</u>	
<u>Införandet av de fem introduktionsprogrammen för gymnasieskolan har ersatt tidigare individuella program. Vi ser ett behov av att det sker en översyn av introduktionsprogrammen så att måluppfyllelsen för programmen ökar.</u>	23
<u>Estetiska ämnen</u>	24
<u>Högre utbildning och forskning</u>	24
<u>Akademisk frihet</u>	24
<u>Högre utbildning och forskning som kraft för omställningen</u>	25
<u>Ökad anställningstrygghet med tydliga, öppna karriärvägar för universitetslärare och forskare</u>	25
<u>Mer lärarledd undervisning i högskolan</u>	26
<u>Satsa på forskning utan försöksdjur</u>	27
<u>Främja det livslånga lärandet</u>	27

Utbildningspolitiskt program

Inledning

Miljöpartiets politik har sin bas i den gröna ideologin som utgår från de tre solidariteterna;

- solidaritet med djur, natur och det ekologiska systemet
- solidaritet med kommande generationer
- solidaritet med världens alla människor

Målet är social hållbarhet, ekonomin är ett verktyg och samhället byggs inom planetens ekologiska gränser. Utbildning och bildning är bärande delar av ett socialt hållbart samhälle. När hen ges rätt förutsättningar är människan kreativ och ansvarstagande. En god utbildning är avgörande för att skapa de förutsättningarna och se till så att alla får chansen till självförverkligande och självständighet. Utbildning och bildningen spelar därför en väldigt viktig roll i att skapa förutsättningarna för att förverkliga individens frihet. Genom skolan ska barn och ungdomar få viljan och redskapen att lära, kritiskt granska och utvecklas genom livet. I skolan ska varje barn lära sig att läsa, skriva och räkna, skapa, delta i samhällsdiskussionen, samarbeta och umgås med andra och påverka sin egen livssituation.

Politikens uppgift är att skapa förutsättningar för en skola där vi kan lita till elevens nyfikenhet och lärarens kompetens. Att uppnå det kräver dock att skolan får tillräckligt med resurser för att alla som jobbar i skolan ska få en ärlig chans att ge alla elever det stöd som de behöver och har rätt till. Skolan ska ge alla elever möjlighet att växa och utvecklas utifrån var och ens förutsättningar, oavsett vem de är, var de kommer ifrån och vilka föräldrar de har.

Livslångt lärande, utbildning, folkbildning och forskning är avgörande för att hitta svar på de utmaningar vårt samhälle står inför. Vuxenutbildning, folkbildning och folkhögskolor erbjuder nya vägar till utbildning och bildning genom hela livet. Högre utbildning, forskarutbildning och forskning är drivande för Sverige som kunskapsnation. Det livslånga lärandet och vår struktur för utbildning och bildning är som ett komplext ekosystem där alla delar behöver vara livskraftiga.

Bildning är mer än att ha lång formell utbildning och mycket kunskap. Det handlar om ett förhållningssätt till kunskap, förmåga att reflektera, tänka kritiskt, sätta in kunskaper i ett bredare sammanhang. För att värna bildningsidealet måste man ha ett bredare perspektiv på utbildning än att enbart styra mot lätt mätbara kunskapskrav. Bildning hjälper oss att förstå vilka vi är, vårt eget samhälle och vår plats i det – förmågor som är viktiga både för individen och för samhället.

Förskola och skola är, tillsammans med andra samhällsaktörer, grundläggande i ett inkluderande och socialt hållbart samhälle som stärker både den enskilda individen och samhället i stort. Utbildning och kunskap är viktigt i sig - men att klara av skolan är också helt avgörande för att minska risken för ohälsa, arbetslöshet och kriminalitet. Att se till att barn och unga klarar av skolan är en investering som är värd varenda öre för både individ och samhälle.

Sverige och världens länder har åtagit sig att uppfylla målen i Agenda 2030, som innebär att alla barn, elever och studenter ska få de kunskaper och färdigheter som de behöver för att främja en hållbar utveckling, bland annat genom utbildning för hållbar utveckling och hållbara livsstilar, mänskliga rättigheter, jämställdhet, främjande av en kultur av fred, icke-våld och globalt medborgarskap, samt värdesättande av kulturell mångfald och kulturens bidrag till en hållbar utveckling (delmål 4.7).

Det livslånga lärandet i en föränderlig värld

Miljöpartiets utbildningspolitiska program omfattar hela utbildningssystemet eftersom det krävs en helhetssyn på utbildning och forskning som en del av det livslånga lärandet i en föränderlig omvärld. Vår samtid präglas av ett antal stora globala megatrender som påverkar hur vårt system för utbildning och forskning behöver organiseras för att stärka vårt samhälle. Bland det som kallas globala megatrender brukar nämnas klimatförändringar, globalisering, digitalisering och teknisk utveckling, urbanisering och demografiska förändringar. Dagens barn, elever och studenter är världsmedborgare och makthavare som har förmågan att vara en del av det hållbara samhällsbygget i ljuset av de globala megatrender som kommer påverka dem och vårt samhälle under hela deras livstid.

De olika delarna i svensk utbildning och forskning bygger på varandra och det innebär ett stort ansvar för utbildningarna, samt för styrning och ledning av utbildningssektorn. Skickliga förskollärare som har tid med barnen i lagom stora barngrupper är en del av förutsättningarna för Sveriges högre utbildning och avancerade forskning. De tidiga åren i skolan där baskunskaperna i svenska, matematik och engelska befästs, samtidigt som grunden läggs för konstnärliga uttryck och hälsofrämjande livsstil, är en av grundstenarna i Sverige som kunskapsnation. I grundskolan och gymnasiet, när barn utvecklas till unga vuxna, väcks drömmar om ett kommande yrkesliv, där högre utbildning och forskning är en av många vägar.

Sverige har inte råd att lämna ett barn, en elev eller en student i sticket, att investera i kunskap kommer alltid att ge mångfald tillbaka för oss som människor, för näringsliv, välfärd och offentlig förvaltning, samt vara den ekonomiskt klokaste investeringen. Det är så man bygger ett socialt hållbart samhälle.

Bildning för alla - folkbildning som en del av en stark demokrati

Folkbildningen är en arena för kunskap och bildning. Den ska vara fri och frivillig: den står fri från påverkan utifrån och bygger på frivillighet i deltagandet för alla inblandade.

Folkbildningen är inkluderande, den attraherar olika människor och hämtar deltagare brett ur alla grupper i befolkningen. Folkbildningen har flera syften, det handlar om att enskilda individer ska kunna utvecklas med utbildning och bildning, och att stärka och utveckla demokratin i hela samhället.

Miljöpartiet vill att förutsättningarna för folkbildningen stärks och att den ska inkludera fler, vi vill se ett ökat stöd till studieförbunden, skapa fler platser på folkhögskolorna och öka ersättningen per plats, samt öka andelen generellt stöd i stället för projekt och riktade bidrag.

Människan är en kulturell varelse

Att vara människa är mer än formell utbildning, det är att både utöva och ta del av kultur som en del av livet. Vi vet att framtidens krav på oss är ovissa, men att vi kommer att behöva kreativitet och problemlösning, vi kommer att behöva konst och kultur för att spegla oss själva och vår samtid, för att hantera vår framtid och för att det ger livet mening.

Det finns en klyfta i ungas tillgång till kultur. En del barn har ett rikt estetiskt liv, med gott om estetiska verksamheter i skolan, skolbibliotek och tillgång till kulturskola, medan andra har det betydligt sämre. Vi vet sedan tidigare att barn och ungas kulturupplevelser i hög utsträckning påverkas av socioekonomisk bakgrund. Därför är alla barns och elevers tillgång till kultur, slöjd och estetisk verksamhet, samt kulturskola, ett viktigt fokus, liksom att även alla gymnasieutbildningar ska innehålla estetiska ämnen. Ytterligare en viktig funktion som kulturskolan har är att utgöra en språngbräda och utvecklingstrappa för alla de barn och unga som vill satsa mer på sitt skapande och kan tänka sig en professionell framtid inom kulturområdet.

Lärande för hållbar utveckling

I ljuset av de globala megatrenderna och det världens länder kommit överens om i Agenda 2030 är det tydligt att de som idag är barn, elever och studenter behöver utveckla en handlingskompetens för hållbar utveckling. Skolväsendets uppdrag är tydligt och arbetet med att öka kännedomen om generationsmålet - att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta - är av yttersta vikt för att barn och elever ska stå starkt rustade för att leva i och leda ett samhälle som ska nå det övergripande generationsmålet.

Miljöperspektivet är tydligt i skolans styrdokument, och i praktiken arbetar man redan med det bredare begreppet hållbarhet som perspektiv. Miljöpartiet vill att det ska framgå

tydligare i skolväsendets uppdrag, vilket innebär att alla skolformer för barn, elever och vuxna, att utbildningen ska ha hållbar utveckling med dimensionerna social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet som ett grundläggande perspektiv, som det nu finns för barnen i förskolan.

Frihet och demokrati

Vårt samhälle och världen förändras snabbt och det är tydligt att de värden som vårt samhälle vilar på - frihet och demokrati - behöver stärkas och värnas. Demokratiuppdraget i utbildningsväsendet är starkt och tydligt. En levande demokrati kräver delaktighet, vilket innebär att undervisning om grundläggande demokratiska värderingar inte är tillräckligt, utbildning ska också bedrivas i demokratiska arbetsformer. Barn och elever behöver verktyg för att vara aktiva medborgare i en demokrati, och elever som har verkligt inflytande över sin utbildning får erfarenhet av att göra sin röst hörd, påverka och fatta beslut. Det är erfarenheter som ger ungdomar större möjlighet att påverka sina liv nu, och som vuxna.

Jämställdhet och jämlikhet

Alla barn och unga har rätt att utvecklas till den de är och vill vara, oavsett könsidentitet och bakgrund. Förskola och skola har ett kompensatoriskt uppdrag som är fastställt i lag och ska utföras. Vi ser att den starkaste bestämningsfaktorn för resultat i skolan är föräldrarnas utbildningsbakgrund och vi ser att ojämlikheten ökar i svensk skola. Den utvecklingen måste vändas.

Även jämställdheten i skolan måste stärkas. I dag får pojkar lägre betyg, blir inte lika ofta behöriga till gymnasieskolan och går heller inte ut gymnasiet med examen i samma utsträckning som flickor. Könsskillnaderna i skolresultat har funnits så länge att de ibland tas för givna. Men erfarenheten visar att det går att minska skillnaderna. Vi behöver möta pojkar med samma höga förväntningar som flickor i skolan och erbjuda samma möjligheter att utvecklas och lyckas med sina studier.

Jämställdhet och jämlikhet är viktiga värden även för vuxenutbildning, högre utbildning och forskning. Yrkesval grundat på stereotyper om kön gör att hela samhällssektorer är ojämställda. Bakgrundsfaktorer som föräldrars utbildning påverkar också vilka som väljer att fortsätta med högre studier och forskning. Det gör att enskilda individer inte får chansen att nå sina drömmar och såväl svenskt näringsliv och forskning som offentlig sektor riskerar att gå miste om framtida kompetenta medarbetare.

Utbildning som arena för hälsofrämjande och förebyggande arbete

Förskola, grundskola och gymnasium är den självklara arenan för hälsofrämjande och

förebyggande arbete eftersom de allra flesta unga finns där, och i grundskolan med skolplikt som grund.

Elever som går i förskolan och sedan går ut grundskolan och gymnasiet med tillräckliga kunskaper kommer att ha ett bättre liv än de som inte gör det. Samhällets uppgift är att ge förutsättningar för var och en att ha den möjligheten. Den som vill bygga ett starkt samhälle investerar i ett utbildningssystem som stärker barn, elever och studenter och ser till att de har de kunskaper de behöver för att leva ett gott liv.

Det är stort fokus på de akademiska kunskaperna, ofta med frasen "läsa, skriva, räkna" och det är en självklarhet. Däremot saknas fokus på övriga kunskaper om hur man kan leva ett gott liv. Idag vet svenska ungdomar mer om psykisk ohälsa, men det är inte självklart att skolan ger kunskaper om hur man hanterar sin psykiska hälsa. Det borde det vara.

Arbetet med hälsofrämjande och förebyggande arbete är dock inte enbart skolans uppgift, utan behöver ske i nära samverkan med andra delar av samhället. Skolans huvuduppgift är utbildning av hög kvalité, och när skolan lyckas med den uppgiften är det en stark skyddsfaktor för individer, grupper och samhälle.

För att skolan ska lyckas med sitt otroligt viktiga uppdrag behöver den få vara en främjande, trygg och säker miljö där barn skyddas från våld, insocialisering i kriminalitet och andra risker eller negativ påverkan. Det kräver både relevant kapacitet i den egna organisationen och nära samverkan med främst socialtjänst, polis, fritidsverksamhet och hälso- och sjukvård. På samma sätt är skolans verksamhet central för att de aktörer som möter och hanterar barn och unga ska lyckas med sitt arbete. Det ska därför i alla kommuner finnas tillgång till operativa lokala samverkansstrukturer. Dessa ska både kunna hantera förebyggande samverkan som säkerställer att barn får rätt insatser i rätt tid, och bredare frågor som tryggheten i och kring skolorna.

Skolan har förutsättningar att vara ett nav i lokalsamhället, kring vilken man kan bygga social sammanhållning, hållbarhet och gemenskap. Skolan ska ges förutsättningar att stötta föreningsliv och civilsamhälle med exempelvis tillgång till lokaler.

Utbildningens digitalisering

Den snabba digitala omvandlingen i samhället är såväl en utmaning som en möjlighet. Digitalisering i utbildning och forskning handlar om allt från när och hur mycket det är lämpligt att använda digitala läromedel till att förbereda barn, elever och studenter för ett arbetsliv och samhällsliv som inte kommer att likna något vi tidigare har varit med om, till att använda digitaliseringens möjligheter för samhällsutvecklingens bästa. Förändringarna går mycket fort och påverkar oundvikligen alla samhällssektorer. Vi behöver agera både snabbt och eftertänksamt.

Att digitaliseringen ofrånkomligen kommer att vara en del i den värld vi lever i innebär dock inte att andra kunskaper blir oviktiga, till exempel vanan att läsa böcker, att skriva för hand men också hantverk och estetiska praktiker. Förskollärare och lärare är experter på barns och ungas lärande. En av de viktigaste förmågorna i arbetslivet är förmågan att lära sig nytt genom hela yrkeslivet. Elever behöver tillsammans med sina lärare fylla sin verktygslåda med olika strategier för lärande som baseras både på analoga och digitala sätt att ta in, organisera och fördjupa sin kunskap.

Digitaliseringen omfattar också administration av utbildning och forskning, samt barns, elevers och studenter kunskapsutveckling dels i att faktiskt vara en fullvärdig medborgare i ett digitalt samhälle, dels hur digitaliseringen påverkar kunskapsinhämtning. Det är av yttersta vikt att digitaliseringen är baserad på forskning och beprövad erfarenhet och att beslut om det pedagogiska arbetet fattas av kompetenta medarbetare. Digitaliseringen lägger ett nytt raster över samhället och utbildningen, men vi ska inte tappa grunden i den pedagogiska verksamheten och kunskapen som redan finns om barns utveckling och inläring, när vi samtidigt tar oss an framtidens kunskapsutveckling med de förutsättningarna. Sverige som land behöver en strategi för hur vi tar oss an digitaliseringen på ett sätt så att det stärker Sverige och oss som lever här.

Vi vill:

- Stärka förutsättningarna för folkbildning genom ökat stöd till studieförbunden, fler platser på folkhögskolorna samt högre ersättning per plats och en större andel generella stöd.
- Att alla elever ska ha tillgång till estetiska verksamheter och att alla gymnasieutbildningar ska innehålla estetisk verksamhet.
- Att hållbar utveckling ska genomsyra all utbildning.
- Öka jämlikheten och jämställdheten inom svensk skola.
- Att skolan ska arbeta med att främja elevernas hälsa – inklusive den psykiska hälsan.
- Skolans digitalisering ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet där staten har ansvar för strategiska beslut, och skolhuvudmän för det professionella genomförandet.
- Elever ska ha tillgång till såväl analoga som digitala läromedel.

En jämlik skola för alla

Skolan är en viktig plats för att ge alla barn likvärdiga möjligheter till bildning, kreativitet och kulturupplevelser. Skolan ska ge varje barn möjlighet att vara sig själv och växa till den hen vill vara. Genom skolan ska barn och ungdomar få lusten och redskapen att lära och utvecklas genom livet.

Skolan har ett kompensatoriskt uppdrag som innebär att den ska jämna ut skillnader i

barns och elevers bakgrund. Men, likvärdigheten i skolan försämras och det skolsystem vi har förstärker skillnaderna. Miljöpartiet vill ge skolan mer resurser och se till att resurserna fördelas efter behov.

Barn är olika och skolan måste därför kunna ta hänsyn till, och ta vara på, olikheter i intressen, styrkor och inlärningsmetoder. Därför vill vi göra ännu mer för att öka jämlikheten och bryta segregationen – alla har rätt att utvecklas i skolan.

Svensk skola är till för alla barn. Det innebär att barns och elevers rätt till utbildning kommer i första hand, och de ska kunna känna sig trygga på förskolan och i skolan. Det innebär att det är uteslutet för Miljöpartiet att ställa sig bakom förslag om att medarbetare i skolan ska anmäla om de misstänker att ett barn är i Sverige utan tillstånd.

Avskaffa marknadsskolan

Miljöpartiet anser att skolans syfte alltid ska vara utbildning – aldrig vinst. Därför hör aktiebolag med vinstsyfte inte hemma i skolan. Marknadsskolan skapar en logik som inte bara förändrar villkoren för de skolor som är vinstutdelande, utan påverkar också villkoren för andra fristående skolor och kommunala skolor. Om vi vill skapa ett samhälle som håller ihop måste alla skolor vara en del av lösningen.

Marknadsskolan har försvårat arbetssituationen för rektorer och lärare eftersom den har gjort elever till intäkter och föräldrar till kunder. Dessutom har vi i flera år haft en utveckling med en större och större detaljreglering av skolan för att inte vissa skolbolag ska kunna skära ner på kvaliteten för mycket för att göra större vinst. Det drabbar lärarna eftersom det ökar på den administrativa bördan och krymper deras professionella utrymme till det som är lätt att mäta och jämföra. Vi vill införa möjligheter för kommuner till återkrävande av skolpeng från misskötta fristående förskolor och skolor.

En del av marknadens logik är affärshemligheter. I konkurrenssituationer är det inte märkvärdigt att man vill hemlighålla receptet på framgång. Men i ett offentligt finansierat utbildningssystem är det inte bara märkvärdigt, utan skadligt och orättvist. Det finns inget skäl att inte omedelbart återinföra offentlighetsprincipen på alla skolor i Sverige. I Sverige har vi en lång tradition av öppenhet och transparens när det gäller myndighetsutövning. Skolor ägnar sig åt myndighetsutövning och förvaltar stora mängder skattepengar. Att friskolor inte omfattas av offentlighetsprincipen är därför helt oacceptabelt.

Dagens system med skolpeng behöver reformeras. Riksrevisionen har granskat skolpengen i sin nuvarande utformning och konstaterar att den motverkar en likvärdig skola och behöver förändras. Det nuvarande systemet gör det svårt att planera och fördela resurser effektivt. Kommuner fördelar skolpeng till fristående skolor på samma grunder som till sina egna skolor. Kommuner har dock ansvar och skyldigheter som friskolor inte har. Sammantaget

innebär detta en betydande merkostnad för de kommunala skolor som de bör kompenseras för.

Olika uppdrag medför olika kostnader, därför blir inte lika villkor ett rättvist och effektivt sätt att fördela pengar. Det kan leda till absurda situationer som att elevers byte av skola leder till ökade kostnader för kommunens elever totalt. Eller att ökade kostnader som bara drabbar kommunen leder till att fristående huvudmän, utan ökade kostnader, får mer skattepengar.

Skolpengssystemet måste göras om så att de kommunala skolorna kompenseras för det lagstadgade ansvar de har och att större hänsyn tas till de kommunala skolornas fasta och trögrörliga kostnader. Miljöpartiet vill därför att kommunerna ska ersättas för kostnaden att alltid vara beredd att ta emot nya elever. Miljöpartiet anser att det är hög tid att förbjuda de vinstutdelande aktiebolagskolorna och få bort marknadslogiken ur svensk skola.

Efter marknadsskolan

I ett marknadsstyrt system krävs det kontroll, detaljerade regelverk och överdokumentation för att motverka systemets värsta avarter. Vår vision är en tillitsstyrd skola där tillit och respekt för skolans professioner är ett bärande inslag. Det är lärare, rektorer, speciallärare och specialpedagoger som är experter på att utbilda elever – det måste också vara det de får ägna sin tid åt. Att politiken signalerar att man litar på skolans professioner är också en viktig del i att uppvärdera professionen.

Miljöpartiet har hög tilltro till lärarnas kompetens och erfarenhet. Vi vill tillbaka till ett samhälle som har hög tillit till skolan och till dem som jobbar där. Politikens uppgift är att skapa förutsättningar för en skola där vi kan lita till elevens nyfikenhet och lärarens kompetens. Det ger dem förutsättningar och mandat att göra ett bra jobb och möta varje elev utifrån sin naturliga lust att lära, även när eleven har stora behov av särskilt stöd. Politikens uppgift är inte att detaljstyra och kontrollera pedagogen i det dagliga arbetet i klassrummet, utan att ge förutsättningarna för att skolans medarbetare ska kunna använda sin fulla kompetens.

Gör skillnad på idéburna och vinstutdelande friskolor

De idéburna skolorna har bidragit till en mångfald av pedagogiker och arbetssätt och många gånger även till att den lilla skolan utanför huvudorten kan finnas kvar. Den mångfalden och valfriheten vill vi värna.

Miljöpartiet bejakar pedagogisk mångfald i skolan, vare sig skolans huvudman är offentlig eller enskild. Mångfalden ger elever och föräldrar möjlighet att välja en utbildning vars pedagogiska inriktning passar eleven. Miljöpartiet har alltid välkomnat fristående skolor

som drivs utan vinstsyfte och med alternativ pedagogik, samt lokala mindre skolor. Förväntningarna på att all utbildning bedrivs på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, av utbildade lärare som har tillräcklig tid med sina elever, gäller på samma sätt för alla skolor.

Det är stor skillnad på att driva en skola med elevens bästa i fokus, och att driva den i syfte att dela ut vinst. Vi har hundratals idéburna skolor som har helt andra förutsättningar för sin verksamhet än vad vinstutdelande skolor har. Aktörer som inte försöker att bli av med elever som är dyrare att undervisa, eller att runda hörn för att spara pengar.

Utbildningens kvalitet

Samhällets förväntningar på skolväsendet är höga. Utbildning i en snabbt föränderlig omvärld är komplext och måste ges de bästa förutsättningarna. Det innebär ett kontinuerligt, systematiskt kvalitetsarbete på varje skola som bidrar till ökad kvalitet och likvärdighet, samt höga kunskapsresultat. Ett sätt för staten att ta större ansvar för likvärdig utbildning i hela landet är att se till att skolhuvudmännen får stöd för det. Skolverket är den myndighet som stödjer skolhuvudmännen i kvalitetsarbetet och behöver ge ett aktivt stöd för skolor att arbeta med att utveckla sin verksamhet. Alla skolor ska vara bra skolor, och det kräver ett systematiskt kvalitetsarbete.

Motverka skolsegregationen

En av den svenska skolans största utmaningar enligt den internationella Pisa-mätningen och OECD:s analyser är skolsegregationen. Den största orsaken till segregerade skolor är boendesegregationen. Svenska skolor är också segregerade på så vis att elever med föräldrar med olika utbildningsbakgrund väljer olika skolor, och pedagogiskt segregerade genom att de bästa lärarna tenderar att oftare arbeta på skolor med elever som har goda förutsättningar att klara skolan. Skolsegregationen leder till att alla barn inte får samma chans till en bra utbildning, och skolmarknaden som den är utformad idag förstärker skolsegregationen.

Eleverna ska kunna välja skola, men skolor ska inte få välja elever. Vi vill därför förbjuda kötid som urvalsgrund och införa ett gemensamt skolval till förskoleklass och grundskola, där alla elever och alla skolor, kommunala som fristående, deltar. Miljöpartiet vill inrätta ett gemensamt antagningssystem för skolan där ingen ska kunna paxa plats på förhand. Vi vill att huvudmännen och hemkommunerna ska ha ett ansvar för att verka för en allsidig social sammansättning. I antagningen till skolor ska man även beakta syskonförtur, närhetsprincipen och skolkedjor, vilket innebär att det ska finnas en plan för vilken skola eleven ska gå på under hela sin grundskoletid. Alla barn ska få samma chans att gå i önskad skola, oavsett föräldrar och bakgrund.

Öka statens andel i finansieringen av skolan

Politikens uppgift är att ge rektorer och lärare rätt förutsättningar att göra sitt jobb – rätt förutsättningar att bygga en jämlik skola där alla elever får en ärlig chans. En underfinansierad skola leder till höga kostnader för hela samhället och för eleverna i synnerhet. Samtidigt skiljer sig de ekonomiska och socioekonomiska förutsättningarna sig åt mellan kommuner. För att skolan ska bli jämlik behöver finansieringen säkras.

Miljöpartiet vill att staten ska ta ett större ansvar för finansieringen av skolan och förskolan. Vi vill därför förstärka det befintliga statliga likvärdighetsbidraget för grundskola, fritidsverksamhet och förskoleklass. Vi vill också stärka likvärdigheten i förskolan genom att öka statens andel av förskolans finansiering. En förutsättning för att staten effektivt ska kunna ta ett större ansvar för skolans finansiering och utjämna socioekonomiska skillnader mellan olika kommuner är att utveckla skolbidrag till sektorsbidrag för förskola och skola.

För att underlätta för elever att resa själva till sin skola på ett klimatsmart sätt vill vi införa gratis kollektivtrafik för elever.

En bättre arbetsmiljö i skolan för alla

Skolan är en arbetsplats för både barn och elever, och många olika yrkesgrupper från lärare till kockar. Vi måste därför ta såväl elevers som medarbetares arbetsmiljö på allvar. Idag är många elever otrygga på den plats de spenderar sin vardag, och medarbetare ger liknande beskrivningar. Vi behöver därför säkra tryggheten i skolan. Eleverna har den bästa kunskapen om hur deras egen vardag ser ut, och det är viktigt att elevernas lagstadgade inflytande på utbildningen verkställs, t.ex. att skolan stödjer elevernas organisering, arbetar strukturerat med elevskyddsombud och skyddsronder. Barn och elever har en lagstadgad rätt till inflytande över sin utbildning.

Läraryrket har gått från en friskyrke till ett riskyrke, med sjukskrivningstal som sticker ut i jämförelse med liknande yrken. Grunden för att kunna ge barn och elever den utbildning de har rätt till är en god arbetsmiljö. Skolans medarbetare måste få en bättre arbetsmiljö och förutsättningar att känna att man räcker till och kan göra ett bra jobb. Lärares arbetsbelastning är hög, och det är ett misstag att spara på skolan genom att ta bort andra yrkeskategorier. Lärare behöver fler kollegor i form av bland andra skolbibliotekarier, administratörer, speciallärare, elevassistenter och skolsköterskor.

Att lärare och rektorer får tillgång till kontinuerlig kompetensutveckling genom hela arbetslivet är avgörande för en hög och likvärdig kvalitet i undervisningen. Det är också viktigt för att säkerställa forskningsförankringen i undervisningen och inte minst för att öka attraktiviteten i skolprofessionerna, där vi har stor brist idag.

Rätt lön är viktigt för att fler ska vilja bli lärare och stanna i yrket. Miljöpartiet har arbetat för att öka läraryrkets attraktionskraft och för att öka antalet utbildade lärare. Medellönen för en grundskollärare ökade med 23 procent under Miljöpartiets tid i regering, från 29 300 kr 2014 till 36 200 kr 2020. Antalet lärare i skolan och vuxenutbildningen ökade dessutom med nästan 20 000 heltidstjänster under samma tid.

På landsbygderna och i skärgårdarna är lärarbristen ibland svår att möta. Fjärrundervisning, som interaktiv undervisning där elever och lärare är på olika platser, kan göra det möjligt för elever att undervisas av behöriga lärare i sitt klassrum med andra vuxna som kan ge stöd under lektionen. Det är ett sätt att hantera lärarbristen och försäkra att också elever i hela landet kan undervisas av behöriga lärare i alla ämnen.

För vissa elever som har en sjukdom, funktionsnedsättning eller svår social situation bör distansundervisning tillåtas, där eleven och läraren har kontinuerlig kontakt. Det kan vara ett verktyg som ökar tillgängligheten till utbildning med behöriga lärare för den som av olika skäl inte kan befinna sig i skolan just då. För elever med problematisk skolfrånvaro är distansundervisning ett sätt att tillgodogöra sig utbildning trots frånvaro. Det är viktigt att elevernas rätt till utbildning är i fokus.

Närundervisning, med skickliga lärare som har tid tillsammans med sina elever i fysiska klassrum, är grundförutsättningen. Möjligheten till fjärr- och distansundervisning i vissa moment i vissa ämnen behövs också för att underlätta för i synnerhet mindre skolor att erbjuda en utbildning av god kvalitet och för elever som har särskilda behov.

Kontinuerlig utveckling i yrket och en god löneutveckling för de lärare som tar sig an de svåraste utmaningarna har betydelse, men för att långsiktigt locka de skickligaste lärarna till de skolor som har störst utmaningar krävs även insatser för lärarnas arbetsmiljö. Det kan handla om mindre klasser och mer tid för planering, uppföljning och möten med varje enskild elev.

Vi vill också att skollagstiftningen skärps med krav på huvudmannen att skol- och lärmiljöer utformas enligt principen om universell utformning. Universell utformning handlar om att skapa lösningar som fungerar för så många som möjligt redan från början, för att inkludera fler. På så sätt behöver man göra färre individuella anpassningar, och skapar en bättre lärmiljö för fler.

En starkare skola med fler lärare

En skola av hög kvalitet behöver välutbildade och engagerade lärare. Fler ska vilja bli lärare och stanna i läraryrket. Fram till år 2035 visar prognosen att det behöver rekryteras förskollärare och lärare motsvarande 131 000 heltidstjänster. Om man antar att examinationstakten är oförändrad innebär det att det saknas ca 12 000 förskollärare och

lärare 2035.

Läraryrket kräver innovativa, kraftfulla insatser och nära samverkan mellan stat, huvudmän och de universitet och högskolor som anordnar lärarutbildningar. En nödvändig åtgärd är att fortsätta bygga ut antalet utbildningsplatser, öka genomströmningen och se till att man kan utbilda sig till lärare i hela landet.

Det ska vara enkelt för den som vill komplettera sin tidigare utbildning och yrkeserfarenhet med den pedagogiska utbildning som krävs för att bli en bra lärare, inte minst för dem som redan har ämneskompetens. Därför är det viktigt att fortsätta arbeta med fler vägar in i läraryrket som korta kompletterande utbildningar och validering av reell kompetens. Det är viktigt att dessa vägar utvärderas och att vi fortsätter hitta nya vägar som ger tillräckligt med pedagogisk kompetens till dem som vill kliva in i skolans värld.

Miljöpartiet vill att modellen med arbetsintegrerad lärarutbildning fortsätter att utvecklas. Arbetsintegrerad lärarutbildning innebär att studenter kombinerar studier med anställning som läraraspiranter. Det innebär att det blir fler vuxna i klassrummen direkt, men att det tar längre tid till examen. Kunskap från de senaste åren behöver tas tillvara för att fortsätta göra utbildningen tillgänglig för fler huvudmän och studenter.

Skolledare

Rektorer och skolledare behöver ha förutsättningar att utföra sitt omfattande och komplexa uppdrag att vara pedagogiska ledare och chefer för alla skolans medarbetare. Det måste finnas tillit och mandat från huvudmannen att utföra uppdraget enligt skollagen, och tillräckliga resurser.

Rektorerna har en avgörande roll för skolans utveckling och fler behöver lockas att ta steget till ledar- och chefsroller i skolan, samtidigt som villkoren att utföra uppdraget är sådan att man kan, vill och orkar stanna kvar. Attraktiviteten i yrket måste öka, vilket också handlar om arbetsmiljö, lön och kompetensutveckling. Ett professionsprogram för rektorer införs och blir en del i kontinuerlig kompetensutveckling och forskningsförankring.

Villkoren för Sveriges viktigaste ledare måste bli bättre, så att man stannar i sina uppdrag längre. Den höga omsättningen på rektorer och skolledare är en stor riskfaktor för utbildningens kvalitet.

Förbjud religiösa friskolor

För Miljöpartiet är det en självklarhet att inget barn i någon svensk skola ska utsättas för direkt eller indirekt tvång att delta i en religiös aktivitet. Undervisningen ska vara helt fri från

religiös påverkan och att barns och elevers religionsfrihet respekteras. Vi vill därför utreda om det är möjligt, med hänsyn till Europakonventionen och till nationella minoriteter, att införa ett förbud mot konfessionella friskolor, och hur ett sådant förbud i så fall kan utformas. Det handlar om varje barns rätt till en saklig och allsidig utbildning av hög kvalitet i en miljö där människor med olika bakgrunder möts.

Vi vill:

- Förbjuda friskolor som drivs i vinstsyfte och som delar ut vinst.
- Förbjuda kötid som urvalsgrund och införa ett gemensamt skolval till förskoleklass och grundskola, där alla elever och alla skolor, kommunala som fristående, deltar.
- Att offentlighetsprincipen ska gälla på alla skolor, även friskolor.
- Att friskolor ska rapportera in frånvaro till kommunen på samma sätt som kommunala skolor gör.
- Att befintligt utbud ska väga tyngre vid beslut om etablering av vinstdrivande skolor.
- Öka statens andel i finansieringen av skolan, till exempel via sektorsbidrag till kommunerna.
- Att skolpengssystemet görs om så att de kommunala skolorna kompenseras ekonomiskt för det lagstadgade ansvar de har.
- Att man ska kunna arbeta och samtidigt studera till lärare eller förskollärare.
- Ge lärare fler kollegor som skolbibliotekarier, speciallärare och skolsköterskor.
- Ge lärare och rektorer tillgång till kontinuerlig kompetensutveckling genom hela arbetslivet.
- Stärka utbildningsväsendets resultat genom ett nationellt kvalitetssystem och kvalitetsdialoger.
- Utreda om det är möjligt, med hänsyn till Europakonventionen och till nationella minoriteter, att införa ett förbud mot konfessionella friskolor, och hur ett sådant förbud i så fall kan utformas.
- Ge Skolinspektionen möjlighet att neka tillstånd till nya friskolor om en sådan väsentligt skulle skada möjligheten att fortsätta driva befintliga, välfungerande skolor i kommunen samt om det skulle driva på skolegregationen.
- Inför möjligheter för kommuner till återkrävande av skolpeng från misskötta fristående förskolor och skolor.
- Inför gratis kollektivtrafik för elever.

Förskolan

Förskolan lägger grunden för det lärande som fortsätter resten av livet. Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande. Förskolan ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn. Barnen ska få möjlighet att lära och utvecklas genom att leka, skapa och utforska - på egen hand, i grupp och tillsammans med vuxna i en samvaro som ger barnen omsorg och

trygghet är en viktig uppgift för förskolan.

Förskolan i Sverige behöver mindre barngrupper och mer personal. Införandet av en bemanningsnorm i förskolan skulle minska antalet barn per förskollärare och därmed öka kvaliteten i förskolan. Miljöpartiet vill stärka likvärdigheten i förskolan genom att öka statens andel av förskolans finansiering. Detta för att det ska vara möjligt i hela landet och bli rättvist vill Miljöpartiet att dessa pengar ska fördelas utifrån socioekonomiska faktorer, vilket innebär att förskolor i politiskt eftersatta områden stärks. Alla barn behöver bli sedda i förskolan, varje dag. Vi behöver fler vuxna i förskolan för att detta ska bli möjligt.

Förskolan har en viktig roll i att kompensera för skillnader i barns uppväxtvillkor. Vi vet att deltagande i förskola har betydelse för barnets framtida skolresultat. I Sverige går idag nästan alla barn i förskola, men bland de barn som inte deltar kommer en större andel från familjer bosatta i områden med större socioekonomiska utmaningar. Ofta finns det också fler barn med annat modersmål än svenska i dessa områden, samtidigt som det arbetar färre legitimerade förskollärare och utbildade barnskötare där. Det är allvarligt, inte minst med tanke på att förskolans kompensatoriska uppdrag har stor betydelse för att ge alla barn likvärdiga livschanser.

Miljöpartiet vill att fler barn ska gå i förskolan. I dag deltar barn med utländsk bakgrund i förskolan i betydligt lägre utsträckning än barn med svensk bakgrund. Det är viktigt att förskolan kommer alla barn till del, inte minst eftersom den har stor betydelse för barns utveckling och framtida skolresultat. Vi anser att förskolan är en rättighet för barnen snarare än ett stöd till föräldrarna. Vi vill att alla barn som inte går i förskolan aktivt ska erbjudas en förskoleplats varje år från två års ålder och att kommunerna ska följa upp de barn mellan två och fem år som inte tar del av förskolan. Vi vill också att den allmänna förskolan utökas från 15 till 30 timmar. Vi vill även att förskolan ska vara avgiftsfri för låginkomsttagare med barn i förskolan från två års ålder. På sikt vill vi att förskolan liksom grundskolan ska vara avgiftsfri för alla.

Fristående förskolor står idag under tillsyn av kommunen. Skolinspektionen har ansvaret att kontrollera att kommunerna uppfyller sitt tillsynsansvar gällande de enskilda förskolorna. Skolinspektionen har vid ett flertal tillfällen anmärkt på att många kommuner, särskilt mellanstora och mindre, inte mår med att sköta detta tillsynsuppdrag. Miljöpartiet vill därför att de fristående förskolorna, på samma sätt som friskolorna, ställs under Skolinspektionens tillsyn för att säkerställa att barnen får en verksamhet som garanterat utgår från läroplan samt vetenskap och beprövad erfarenhet.

Vi vill:

- Stärka likvärdigheten i förskolan genom att öka statens andel av förskolans finansiering.

- Att Skolinspektionen ska ta över tillsynen av enskilda förskolor.
- Att kunskap om flerspråkighet ska ingå i utbildningarna till förskollärare och barnskötare.
- Att alla barn ska ha rätt till direktinskrivning i förskolan. Om denna plats inte tas i anspråk, ska en ny plats på en specifik förskola (ej pedagogisk omsorg) erbjudas varje år.
- Att barnskötare görs till en skyddad yrkestitel, vilket påbörjas genom en process att renodla utbildningen.
- Att det ska vara färre barn per förskollärare och mindre grupper i förskolan, i enlighet med Skolverkets råd.
- Att kommunerna aktivt erbjuder förskoleplatser från två års ålder.
- Höja minimigränsen för rätten till allmän förskola från 15 till 30 timmar i veckan.
- Verka för införandet av bemanningsnorm i förskolan som minskar antalet barn per förskollärare och därmed öka kvaliteten i förskolan.
- Att förskolan ska vara avgiftsfri för låginkomsttagare med barn i förskolan från två års ålder, samt att förskolan liksom grundskolan på sikt ska vara avgiftsfri för alla.
- Att Skolinspektionen tar över tillsynen av och prövningen vid ansökan för att starta enskilda förskolor.

Grundskolan

Kunskap, betyg och bedömning

Det svenska betygssystemet har idag flera olika syften. Dels förväntas betyg ge information och återkoppling på elevens kunskapsutveckling till elever och vårdnadshavare, dels syftar de till motivation och incitament för elever att lära sig mer och utvecklas. I viss mån används betygen också som ett mått på skolans kvalitet, och som argument vid resurstilldelning. Det vetenskapliga stödet för att betyg fyller de syftena är svagt. Slutligen fungerar betygen som urvalsinstrument vid antagning till vidare studier på gymnasial och eftergymnasial nivå.

Miljöpartiet oroas av det ensidiga fokuset på betyg och kontroller i utbildningen. Betyg ska användas när det finns skäl för det, till exempel som ett av flera urvalsinstrument för fortsatta studier. Det finns inte vetenskapligt stöd för att betyg bidrar positivt till elevernas kunskapsutveckling och vi motsätter oss betyg på mellanstadiet, men accepterar det på högstadiet, trots att det huvudsakligen fyller en funktion som urvalsinstrument.

Dagens system gör att unga tidigt hindras från att etablera sig i samhället. Varje år är det omkring var sjunde elev som lämnar grundskolan utan att ha godkända betyg i tillräckligt många ämnen för att kunna läsa vidare på gymnasiet. Den elevgrupp är också överrepresenterad bland de ungdomar som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden, eftersom det idag är i princip nödvändigt att ha en gymnasieutbildning för att få en

anställning. Dagens system innebär med andra ord att vi i praktiken har en skola som slår ut barn redan i tidig ålder.

Alla elever har rätt till en rättvis bedömning av sina kunskaper som på riktigt ger information om kunskapsutvecklingen, motiverar eleverna att lära sig mer och stödjer en positiv personlig utveckling. Bedömningen ligger till grund för att eleven får rätt stöd i rätt tid.

Nu har vi ett betygssystem som slår ut elever och där varning för underkänt beskrivs som ett sätt för att skolan ska ge det stöd eleven redan har rätt till. Dagens skarpa godkändgräns orsakar ohälsa genom att underkända betyg riskerar att radera elevernas självkänsla och motivation i skolan.

Vi vill avskaffa betyget F (underkänt) i den obligatoriska skolan. En utredning behöver ge svar på hur ett betygssystem utan underkända betyg kan fungera när det gäller antagning till gymnasiet och högskolan. Utredningen behöver också ge förslag kring den ökande rättsosäkerheten när det gäller betyg, som används i marknadsföringssyfte och där lärare utsätts för påtryckningar för att sätta högre betyg på felaktig grund.

Läromedel

Miljöpartiet vill att skolan ska vara jämlik. Då måste alla lärare och elever ha en god tillgång till läromedel av jämn och hög kvalitet. Vi vill, med en tydlig definition, skriva in rätten till läromedel i skollagen. Det är viktigt inte minst med tanke på att lärarbristen leder till att många elever idag undervisas av obehöriga lärare. Läromedel är både ett viktigt stöd i undervisningssituationen och för elever att läsa själva i hemmet. Därmed är de ett viktigt verktyg för att öka jämlikheten både mellan skolor och mellan elever med olika hemförhållanden.

Läromedel, både tryckta och digitala, utgör en bas som läraren kan arbeta utifrån och ger en bottenplatta för både lärare och elever. Tillsammans med bra lärarhandledningar avlastar de dessutom lärarna som får mer tid till undervisning istället för att uppfinna hjulet på nytt eller lägga tid vid kopian.

Lärare och elever ska alltid ha tillgång till bra, objektiva och högkvalitativa läromedel. Läromedelstillgången måste säkras och lärare och elever ska inte vara beroende av gratismaterial från partiska bolag och andra samhällsaktörer. Därför behöver finansieringen av skolan vara tillräcklig så att skolor inte tvingas avstå läromedel av ekonomiska skäl.

Miljöpartiet vill huvudsakligen genomföra förslagen i Läromedelsutredningen, men vill att lärare ska ha kompetens att värdera vilka läromedel som behövs, inflytande över vilka läromedel som används i klassrummet och resurser att välja läromedel grundat på elevernas behov. Vi vill inte se en statlig granskning av läromedel.

Bemannade skolbibliotek för elevernas läslust

Läsförmågan hos svenska elever sjunker och det är allvarligt för det svenska samhället som kräver hög förmåga att ta till sig information för att kunna vara en del av samhället.

Under många år har också frågan om elevernas tillgång till bibliotek diskuterats livligt. Miljöpartiet anser att frågan en gång för alla måste lösas genom att skollagen förtydligas till att alla skolor måste ha ett skolbibliotek bemannat med utbildade bibliotekarier.

Elevhälsa

En av de viktigaste investeringarna handlar om elevers hälsa. Elever som far illa eller mår dåligt riskerar att detta blir ett hinder också för lärandet och skolgången. Därför måste alla elever få rätt hjälp i rätt tid, och mobbning och annan utsatthet bekämpas. En bra elevhälsa ska vara tillgänglig för eleverna och ska kunna hjälpa lärarna att vara en motor i arbetet för trygghet och studiero på skolan. Det kräver en förstärkt elevhälsa som också sätter stödet till den enskilde eleven i centrum. Det kräver också en utvecklad samverkan mellan elevhälsan, socialtjänsten och den allmänna hälso- och sjukvården. Ingen elev ska falla mellan stolarna.

Miljöpartiet vill att bedömningar av psykisk och psykosocial hälsa ska inkluderas i de hälsobesök inom elevhälsan som innefattar allmänna hälsokontroller. Detta för att upptäcka och behandla psykisk ohälsa i tid. Alla elever ska ha möjlighet att inom rimlig tid få tillgång till och kunna ta sig till kurator eller psykolog.

Vi behöver en utbyggd elevhälsa på våra skolor. Den psykiska ohälsan bland unga ökar och det behövs en utvecklad samverkan mellan elevhälsan, socialtjänsten och den allmänna hälso- och sjukvården. Miljöpartiet vill införa ett system med en basbemanning för elevhälsan på alla skolor utifrån en socioekonomisk viktning av eleverna på skolan, där skolor med sämre förutsättningar i mer utsatta områden måste ha en mer utbyggd elevhälsa.

I den statliga utredningen "Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven" SOU 2021:11 föreslås regleringar för elevhälsan. Utredningen föreslår att det minst ska vara en skolläkare per 7.000 elever, en skolpsykolog per 1.000 elever, en skolsköterska per 430 elever och en kurator per 400 elever. Det skulle innebära färre elever per yrkeskategori för alla kategorier inom elevhälsan, t.ex. har idag skolläkare i snitt ansvaret för cirka 10.000 elever och psykologer 1.500. Miljöpartiet vill att det ska bli fler skolläkare, skolpsykologer, skolsköterskor och kuratorer i den svenska skolan för att närma sig målen i utredningen. För skolkuratorer och skolpsykologer anser vi att det är särskilt viktigt att möta de växande behov som finns bland eleverna i landets skolor. Vi vill gå längre än utredningens förslag och säkerställa finansieringen med ett maxtak på 300 elever per skolkurator samt ett maxtak på 500 elever per skolpsykolog.

Rätt stöd i rätt tid

Fortfarande kommer stödet till elever som behöver det alltför sent under skolgången. Istället för att sätta in insatser i de tidiga årskurserna, sätts det in först på högstadiet när eleven har kämpat i många år och det är svårare att komma ifatt. Den här utvecklingen måste vändas och resurserna sätts in så snart behovet har identifierats. I regering drev Miljöpartiet därför igenom en läsa-skriva-räkna-garanti som innebär en stärkt rätt för elever att få de stödinsatser de har behov av tidigt i sin skolgång. Skolinspektionens uppföljningar visar att garantin har haft en positiv effekt, men att mycket återstår att göra innan alla barn får rätt stöd i rätt tid.

Elever ska ha rätt till extra stödundervisning om så behövs. Lärare ska ha en avgörande roll i den bedömningen, och tillsammans med skolans professioner ge det stöd som behövs i rätt tid.

Vi ska sätta in tidigt stöd till de elever som har behov av det. Det gäller elever i behov av särskilt stöd i de tidiga åren, elever med problematisk frånvaro och nyanlända. Det gäller elever som har behov av långsiktigt stöd och de som behöver extra stöd under en viss tid eller vissa situationer. Sparar vi in på stödet tidigt i livet blir det många gånger så dyrt för samhället senare. Stödet måste starta redan i förskolan, även omfatta fritidsverksamhet och ske i samverkan med alla berörda aktörer i samhället, t. ex. sjukvård och socialtjänst.

Det är viktigt att det även på gymnasiet och komvux finns resurser för att ge elever i behov av särskilt stöd det stöd de har rätt till och behöver för att nå målen. Kunskapen från tidigare utbildning behöver tas tillvara även i nästa steg.

Miljöpartiet vill att långtidsfrånvarande elever ska kunna få hemundervisning i samråd med ansvarig lärare i kortare perioder i taget tills de kan återgå till undervisning i skola och ingå i en skolgrupp.

Resursskolor

Miljöpartiet oroar sig över de elever som har behov av särskilt stöd och som inte får det inom ramen för den ordinarie utbildningen. En del elever behöver på grund av t.ex. en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning utbildning på ett sätt som den ordinarie skolan inte kan erbjuda. Här är etableringen av resursskolor en del av lösningen.

Det är tydligt att det krävs nya medel och metoder för att möta dessa elever så att de får den lagstadgade undervisningen som de har rätt till under former som är anpassade till deras behov och förmågor. Elevernas behov kan vara under lång tid, eller förändras över tid. Det är av yttersta vikt att elevens behov av stöd står i centrum, det får aldrig vara skolpengsmodeller eller resursbrist som står i vägen för elevers rätt till utbildning.

Miljöpartiet vill säkerställa att de tilläggsbelopp som krävs för finansieringen av resursskolorna ger den långsiktighet och förutsägbarhet som behövs för verksamheternas kvalitet och utveckling, samt för elevernas trygghet.

Anpassad skola

Anpassad skola ger utbildning till elever med en intellektuell funktionsnedsättning och ska ge kunskaper, bidra till personlig utveckling och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhället.

Det är av stor vikt att även personer med intellektuell funktionsnedsättning, precis som alla andra, erbjuds en bred palett av både utbildningar och arbetsmarknadsinsatser som är anpassade efter deras behov och förutsättningar. Att så många elever saknar sysselsättning efter gymnasiesärskolan är en stor förlust för både individen och samhället. Ett nära samarbete mellan anpassad gymnasieskola och det lokala näringslivet är helt avgörande, både för att utbildningen ska innehålla det som arbetsgivarna efterfrågar och för att elever och arbetsgivare ska mötas och lära känna varandra redan under utbildningen. Här finns det framgångsrika exempel som kan utvecklas och skalas upp. Det måste också finnas goda möjligheter att läsa kurser i gymnasieskolan och att ta del av t.ex. yrkespaketen i komvux när det är möjligt.

Skolan ska stimulera till rörelse

Rörelse och motion är bra för både hälsan och elevers lärande. Vi vet att det finns elever som skulle klara skolan mycket bättre om deras raster fungerade bättre. Sambandet mellan fysisk aktivitet och barns välbefinnande är också väl beskrivet, liksom att barn rör sig mindre än rekommendationerna och att utvecklingen går åt fel håll. Vi vet hur viktigt det är för barns och ungas både lärande och hälsa med variationsrika och inspirerande miljöer som stimulerar till rörelse och fysisk aktivitet. Miljöpartiet verkar för att stärka fysisk aktivitet i skolan under hela skoldagen och hela skolgången. Miljöpartiet har länge drivit på för att alla förskolor och skolor ska utformas så att de lockar till fysisk aktivitet på rasterna, både ute och inne. Idag har många förskolor och skolor tyvärr en ytterst liten utemiljö för sina barn och elever, och en del saknar helt skolgård. Miljöpartiet verkar för att underlätta och stödja fler grönskande skolgårdar bland annat i form av skolträdgårdar. Tyvärr saknas det idag statistik över elevernas tillgång till goda utemiljöer. Miljöpartiet vill att statistik förs över tillgång till goda utemiljöer.

Vi behöver också stärka tillgången till friluftslivet i skolan. Genom skolan kan alla barn i Sverige ges en likvärdig möjlighet att pröva på trygga friluftaktiviteter och skapa sig en livslång relation till naturen och till den kravlösa vistelse som många upplever där. Det är viktigt att ta tillvara friluftslivet som en pedagogisk resurs. Friluftsliv i skolan erbjuder

utmaningar och möjligheter där elever kan träna kreativitet, samarbete och problemlösningsförmåga. Det är också en ingång till att diskutera och lära mer om naturen och om hur vi använder jorden och dess resurser. Att skolan ger alla elever erfarenhet av att vara ute i skog och mark är också avgörande för att ge alla barn och ungdomar kunskaper och erfarenheter för att självständigt kunna röra sig i naturen och ta del av friluftslivets möjligheter.

Frukost och lunch i skolan

Alla elever inom grund- och gymnasieskolan ska serveras god, näringsriktig, miljövänlig och helst ekologiskt närodlat skolmat. Det gäller även de som har en kosthållning baserad på etiska, religiösa eller medicinska skäl. Skolmaten ska vara avgiftsfri.

Vi vill införa att frukost serveras i grundskolan. Särskilt i tider när det inte längre är säkert att det finns så mycket mat på bordet är det viktigt att säkerställa att eleverna får frukost på morgonen. Hungriga magar försvårar inläringen och ökar oron i klassrummet.

Vi vill verka för att alla kommuner i Sverige, med stöd av statlig finansiering, skall erbjuda gratis skollunch i grundskolan under loven.

Skolor i glesbygder och skärgårdar

Miljöpartiet är beredd att undersöka möjligheten att införa ett statligt bidrag för mindre skolor där detta skulle behövas, till exempel i glesbygd och skärgårdskommuner. Samma gäller bemanningen med studie- och yrkesvägledare. Denna satsning ska finansieras inom ramen för ett utbyggt likvärdighetsbidrag från staten.

Läraryrket är särskilt stor i glesare bebodda områden i vårt land. Här måste vi se till att möjligheten till fjärrundervisning utökas till stöd för såväl elever som lärare. För yngre elever är det viktigt att det finns en lärare eller en annan lämplig handledare på plats vid fjärrundervisning. Skolmyndigheterna behöver erbjuda stöd och genomföra tillsyn för att säkerställa att undervisningen är av god kvalitet.

Minoritetsspråk och modersmål

Både modersmål och minoritetsspråk är var för sig även en viktig fråga när det gäller att utveckla och behålla den egna identiteten. Att kunna fler språk ska ses som fördel och som en resurs för elevens lärande. Skolan behöver erbjuda ett tillräckligt antal timmar för att eleverna ska ha möjlighet att tillägna sig språket för att kunna använda det vidare i studier och arbete. Det ökar också möjligheten att attrahera kompetenta språklärare. Undervisningen måste införlivas i den ordinarie skoldagen för att attrahera fler elever att läsa modersmål eller nationella minoritetsspråk.

Miljöpartiet värnar alla elevers rätt till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. I dag finns ofta erfarenheter från hela världen i klassrummet, och det är en av skolans tillgångar. Ämnesundervisning på modersmålet ger alla elever en chans att utveckla de kunskaper och förmågor som läroplanen uttrycker. Forskningen är entydig med att kunskap om sitt modersmål underlättar när man ska lära sig andra språk, till exempel svenska.

Miljöpartiet vill stärka utbildningen i de nationella minoritetsspråk genom att inrätta ett eget ämne, med cirka tre timmars undervisning per vecka under ordinarie skoltid. Genom en egen beteckning kan ämnets status stärkas. Det är viktigt att minoritetsspråken garanteras en större undervisningstid inom ramen för skoldagen. Sverige bör också utöka den tvåspråkiga undervisningen för samiska.

Fritidshemmet

Fritidshemmet är ett viktigt komplement till skolan som stödjer barnens lärande och ger både social och språklig träning. Fritids kan fylla en viktig roll i att stötta de barn som har tuffast förutsättningar att klara skolan. Men de barn som har störst nytta av fritids saknar ofta rätten att gå där. Ett barn med långtidsarbetslösa föräldrar eller som av andra skäl befinner sig i en utsatt miljö riskerar att gå miste om fritidshemmets stöd eftersom det idag bara är barn vars föräldrar arbetar som har rätt att gå där. Vi vill stärka kvaliteten och likvärdigheten i fritidshemmet, och ge alla barn rätt till fritids. Oavsett vad deras föräldrar gör.

Vi vill:

- Ställa krav på en minimibemanning av elevhälsan utifrån socioekonomiska faktorer samt enligt förslaget från utredningen om utbyggd elevhälsa i alla skolor.
- Undersöka möjligheten till ett statligt bidrag för mindre skolor i glesbygd och skärgård.
- Att första betyget ska ges i åk 7.
- Att frukost ska serveras i grundskolan och lagstadga rätten till kostnadsfri skolmat och frukost även på gymnasiet.
- Att skollagen förtydligas till att alla skolor måste ha ett skolbibliotek bemannat med utbildade bibliotekarier.
- Att alla barn ska ha rätt till fritids.
- Utöka möjligheten till fjärrundervisning via länk i glesbygden.
- Att skollagstiftningen skärps med krav på huvudmannen att skol- lärmiljöer utformas enligt principen om universell utformning.
- Att statistik förs över tillgång till goda utemiljöer.
- Ge Skolverket i uppdrag att ansvara för det nationella målet "Ett rikt friluftsliv i skolan".
- Avskaffa betyget F i den obligatoriska skolan.

- Att fritids ska vara avgiftsfri.
- Säkra resurser för läsa-skriva-räkna-garantin.
- Att bedömningar av psykisk och psykosocial hälsa ska inkluderas i de hälsobesök inom elevhälsan som innefattar allmänna hälsokontroller.
- Att långtidsfrånvarande elever ska få rätt till hemundervisning i kortare perioder med målet att återgå till skolan.
- Stärka elevhälsan genom att närma sig målen med en skolläkare per 7000 elever samt en skolsköterska per 430 elever.
- Stärka elevhälsan med ett maxtak på 300 elever per skolkurator samt ett maxtak på 500 elever per skolpsykolog.

Gymnasium och komvux

En gymnasieexamen är den viktigaste arbetslöshetsförsäkring Sveriges unga kan skaffa sig.

Sedan friskolereformen i början av 1990-talet har antalet gymnasieskolor i Sverige ökat, och konkurrensen mellan skolor har lett till att utbudet av utbildningar som erbjuds inte alltid är vare sig likvärdigt eller samhällsekonomiskt effektivt. Till exempel förekommer det på vissa håll ett överutbud av populära gymnasieprogram, samtidigt som viktiga yrkesutbildningar är halvfulla eller helt saknas på andra. I praktiken är det många gånger marknaden som styr hur utbudet ser ut. Särskilt dyra yrkesutbildningar riskerar att prioriteras bort, vilket leder till problem för landets kompetensförsörjning.

Det är bara hälften av alla gymnasieelever som går i en kommunal gymnasieskola i den egna hemkommunen. Den andra hälften pendlar till en kommunal skola i en annan kommun eller går i en fristående skola i den egna eller i en annan kommun. För många kommuner är det svårt att på egen hand erbjuda ett brett utbud av gymnasieutbildningar. Det finns därför ett stort behov av samverkan och gemensam planering, både kommuner emellan och mellan kommuner och enskilda huvudmän.

Utbildningsutbud

Miljöpartiet står bakom riksdagens beslut att arbetsmarknadens behov ska vägas in vid planering och dimensionering av vissa utbildningar på gymnasial nivå. Det innebär att när en kommun, region eller enskild huvudman lägger fram vilka gymnasieutbildningar eller utbildningar i den kommunala vuxenutbildningen (komvux) som ska erbjudas och hur många platser utbildningarna ska ha, ska det tas hänsyn till både ungdomarnas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Detta regelverk kommer att börja gälla från 2025.

På gymnasiet är det inte lagstadgat att skolmaten är gratis. Miljöpartiet vill skriva in i skollagen att skolmaten ska vara gratis på gymnasiet samt även omfatta frukost.

Översyn av introduktionsprogrammen

Införandet av de fem introduktionsprogrammen för gymnasieskolan har ersatt tidigare individuella program. Vi ser ett behov av att det sker en översyn av introduktionsprogrammen så att målpuppfyllelsen för programmen ökar.

Estetiska ämnen

Konst och kultur är inte en yttlig smyckning eller enkel förströelse. Det är vägar för att förstå världen, att kunna arbeta kreativt och nyskapande med avancerade processer. Det vi lär oss i de estetiska ämnena hjälper lärandet i stort. Vi vill ge estetiska kunskaper större plats i utbildningen, från förskola till folkbildning och står fast vid att estetiska ämnen ska återinföras som obligatoriskt ämne på samtliga nationella gymnasieprogram.

Vi vill:

- Återinföra estetiska ämnen som obligatoriskt på samtliga nationella gymnasieprogram.
- Öka det statliga ansvaret för vuxenutbildningens planering och dimensionering och öka den statliga finansieringen av vuxenutbildningen.
- Fler ska ha möjlighet att läsa upp betyg på komvux.
- Öka antalet terminer och utbildningsformer med studiestöd för utbildning inom komvux, gymnasium, universitet och folkhögskola.
- Möjliggöra för studenter som p.g.a. funktionsnedsättning, sjukdom eller personlig omständighet ej haft möjlighet att fullgöra sina studier i skola och gymnasium att studera på komvux och vid behov även läsa om komvuxkurser.
- Göra det lättare att ansöka om studiestartsstöd.
- Att det sker en översyn av introduktionsprogrammen så att målpuppfyllelsen ökar.

Högre utbildning och forskning

Sverige ska vara ett land där alla har möjlighet till livslångt lärande. Vår ställning som kunskapsnation bygger på en välutbildad befolkning och på forskning av hög kvalitet.

Kunskap bidrar till förståelse för omvärlden oavsett om den är av kommersiellt intresse eller inte. Humaniora, konst och tvärvetenskapliga ämnen ska stärkas och utvecklas i samklang med utbildningar i teknik, natur- och samhällsvetenskap. Grundforskning och forskningsfinansiering som inte är öronmärkt är nödvändiga förutsättningar för framtida kommersiella genombrott och framgångsrik spetsforskning.

Akademisk frihet

En stark och levande demokrati bygger på grundläggande principer om fri akademi, fria

domstolar, fri press och fri kultur. Politiskt inflytande och kortsiktiga intressen får inte definiera vilka ämnen som får forskas på eller undervisas om inom våra lärosäten.

Akademisk frihet är mer än enbart den nu grundlagsskyddade friheten att fritt välja forskningsfrågor, forskningsmetod och publicering av resultatet. Akademisk frihet omfattar också högre utbildning, och lärosätenas organisering.

Forskningen ska vara fri. Oberoende grundforskning är viktig för Sveriges och hela världens utveckling. Samtidigt är det rimligt att en del av de pengar som samhället satsar kan vara föremål för politiska prioriteringar och strategiska satsningar. Vi vill särskilt satsa på forskning som hjälper oss att hantera klimat- och miljökrisen. Detta får dock inte gå ut över grundforskningen. Basanslaget har därför en viktig roll att fylla. Det ska ge universitet och högskolor förutsättningar att fatta långsiktiga beslut om sin forskning och att värna lärosätets integritet gentemot sina samarbetspartners. Ett lärosäte ska aldrig hamna i en situation där bristande forskningsfinansiering gör att man inte avstår finansiering med villkor som riskerar lärosätets självständighet, den öppna och fria forskningen eller tar säkerhetspolitiska risker.

Högre utbildning och forskning som kraft för omställningen

Den samhällsomvandling som krävs för att bromsa och hantera konsekvenserna av klimatförändringarna utgör en delvis oöverblickbar utmaning. Högre utbildning och forskning har en nyckelroll att spela för att möjliggöra omställningen till ett hållbart samhälle. I såväl grundlagen som högskolelagen finns redan mandat att aktivt arbeta för att främja hållbar utveckling, och genom mångvetenskapligt angreppssätt får samhället en bred bild av klimatförändringarnas orsaker, utveckling och konsekvenser. Lärosätena har en enorm potential att utgöra en stark kraft i omställningen - genom utbildning, forskning, samverkan och omställning av den egna verksamheten, men liksom andra aktörer behöver lärosätenas arbete med att främja hållbar utveckling intensifieras, uppdragen förtydligas och resurser tillsättas.

Förståelsen för den globala uppvärmningen, dess orsaker och konsekvenser, får vi från forskningen. Den samlade vetenskapens besked om vad som krävs för att undvika de värsta följderna av klimatförändringarna är; "en snabb och genomgripande omställning vars motstycke saknas i historien". Det är med andra ord ingen liten uppgift som åsyftas i högskolelagen, som anger att lärosätena i sin verksamhet ska främja en utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa. För att lärosätena ska uppfylla sitt uppdrag att främja hållbar utveckling krävs att de genom utbildning, forskning och samverkan bidrar till en snabb och genomgripande förändring vars motstycke saknas i historien.

För Miljöpartiet är vetenskaplig grund ett fundament. Vi ser allvarligt på politikens roll att ge förutsättningar för för den fria akademien att ge oss kunskaperna vi behöver för kunna genomföra en rättvis omställning till ett hållbart samhälle, med bibehållen respekt för akademins frihet och oberoende.

Ökad anställningstrygghet med tydliga, öppna karriärvägar för universitetslärare och forskare

Styr- och resursutredningen (SOU 2019:6) föreslog en jämnare fördelning mellan lärosätenas basanslag och medel till forskningsråden. Utredningen varnar också för en prestationsbaserad resurstilldelning av de fasta anslagen utifrån citeringar och externa anslag. Miljöpartiet anser i linje med utredningen att ökade basanslag ska fördelas så att medlen används till att trygga anställningar på landets lärosäten i syfte att skapa långsiktighet genom trygga lär- och forskningsmiljöer för landets studenter, universitetslärare och forskare.

Den psykiska ohälsan är i dag alltför utbredd bland studenter vid Sveriges lärosäten. Folkhälsomyndighetens enkätundersökningar visar att högskolestudenter mellan 18 och 29 år oftare lider av ett nedsatt psykiskt välbefinnande jämfört med yrkesarbetande i samma åldersgrupp.

Vi menar att det behövs en genomgripande nationell kartläggning av studenters psykiska hälsa med förslag till åtgärder. Särskilt behöver studenters möjligheter till sjukskrivning och rehabilitering på samma villkor som anställda belysas.

Mer lärarledd undervisning i högskolan

Det finns inga genvägar till högre kvalitet i undervisningen i högskolan. Lärarledd tid är avgörande för studenternas möjlighet att tillgodogöra sig kurslitteratur och för att höja undervisningens kvalitet.

Universitetskanslerämbetet har kartlagt hur mycket studenterna i högskolan träffar sina lärare. Av deras rapport Lärarledd tid i den svenska högskolan (Rapport 2018:15) framgår att en svensk student i genomsnitt träffar sina lärare elva timmar per vecka under sin första termin på högskolan. Variationerna är dock mycket stora. Studerande inom ämnesområdena humaniora, samhällsvetenskap, teologi och juridik har i genomsnitt endast åtta timmars lärarledd undervisning per vecka. Minst lärarledd tid har studenter som läser sociologi, litteraturvetenskap och historia som bara erbjuds mellan sex och sju timmar lärarledd tid per vecka. Enligt Universitetskanslerämbetet är det alltför lite tid för att skapa en utbildning av hög kvalitet. Hur den lärarledda undervisningstiden på högskolan kan öka, i synnerhet på de utbildningar där den är som lägst, behöver ses över för att målet om likvärdighet i utbildningen ska nås.

Genom att ändra resursfördelningssystemet och ta bort ersättningsbeloppen kan resurser riktas till de utbildningar som idag erbjuder minst lärarledd undervisning. Därigenom skapas möjligheter att höja status och kvalitet på dessa utbildningar. Vi tycker dessutom att man ska ta bort det så kallade produktivitetsavdraget som i praktiken urholkar finansieringen av högre utbildning och forskning.

Satsa på forskning utan försöksdjur

Miljöpartiet vill att Sverige tar fram en handlingsplan för att så långt möjligt gå över till forskning fri från djurförsök. Vi vill också öka de statliga anslagen till forskning fri från djurförsök och förbättra möjligheten för validering av alternativa metoder. Organisationer som företräder djurskyddsintressen ska få rätt att överklaga beslut i de djurförsöksetiska nämnderna.

Främja det livslånga lärandet

I takt med att arbetsmarknaden ställer om och pensionsåldern höjs, behöver även åldersgränserna för studiemedel och studiestartsstöd anpassas.

För att ytterligare undanröja att den egna ekonomin blir ett hinder för vidareutbildning, har omställningsstudiestödet introducerats som ett studiemedel för personer mitt i arbetslivet. Genom omställningsstudiestödet ges människor en chans att fortbilda sig inom sitt yrke, eller att välja en ny väg i livet genom att utbilda sig inom ett nytt område. Att anställda ges en möjlighet till omställningsstudiestöd stärker deras position på arbetsmarknaden, samtidigt som rörligheten och matchningen främjas genom att en ersättare anställs under utbildningstiden. Men det är mycket viktigt att det tillförs medel för omställningsstudiestödet, då efterfrågan är så mycket större än det finns medel avsatta och många har blivit utan.

Lärosätena har i uppdrag att främja det livslånga lärandet och behöver stärka möjligheterna att återkomma till högre utbildning och forskning på olika sätt under hela arbetslivet.

Vi vill:

- Öka den lärarledda undervisningen i högskolan.
- Värna grundforskningen.
- Öka basanslagen.
- Värna den avgiftsfria utbildningen.
- Värna tryggare anställningar för forskare och lärare.
- Underlätta för utländska doktorander, lärare och forskare.
- Möjliggöra deltidssjukskrivning för studenter.
- Satsa på forskning utan försöksdjur.

- Stärka miljö- och klimatforskningen.
- Produktivitetsavdrag ska avvecklas.
- Stärka grundlagsskyddet för den akademiska friheten.
- Utveckla etikprövningen för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning så den både skyddar de som deltar i forskning och möjliggör forskning på komplexa frågeställningar inom samhällsvetenskap och humaniora.
- Att Studenthälsans ansvar för studenters psykiska hälsa även ska inkludera icke-studierrelaterade problem.

miljöpartiet de gröna

